

הפסקת עבודה עקב עיכוב שכר¹

תיאור המקרה

הנתבע, קיבל את פרויקט הקמת בניין "אודס" במתחם הבניה של בית ספר. הוא סיכם עם התובע (קבלן משנה) לעשות את עבודות האינסטלציה במקום.

סוכם על מחיר "פאושלי" (דהיינו סכום כולל ללא מדידת כמויות) של 6500 ש"ח לכל יחידה לפני מע"מ. העבודה החלה בנובמבר 2009 וכעבור ארבעה חודשים בתאריך 31.3.09 הוגש על ידי התובע חשבון על סך 70,000 ש"ח לפני מע"מ. החשבון הוא תמחור של 16 יחידות דיור שכמעט הושלמו מתוך 19 יחידות שסוכם מראש.

בחשבון מצוין שעד לתאריך הנקוב, שולם סך 27,316 ש"ח בלבד, ויתרת החוב על סך 70000 ש"ח לפני מע"מ עדיין לא שולמה. קבלן המשנה תובע את מלוא שכרו, ואילו הנתבע טוען, שכיוון שהעבודות לא הושלמו מגיע לתובע רק כמחצית מן הסכום.

טענות התובע קבלן המשנה

הפרויקט התנהל באווירה ידידותית ולכן לא היה חוזה כתוב וחתום בינינו. ההסכמה היתה שבכל סוף חודש יוגש חשבון ובמהלך החודש הבא הוא ישולם. התשלום התעכב למעלה משלושה חודשים ואני לא יכולתי להרשות לעצמי להמשיך. הוצאתי כסף על חומר ופועלים ולא קיבלתי שכר. אמרתי במפורש לנתבע "אין שכר אין עבודה". נאלצתי להפסיק את העבודה בסביבות חג הפסח.

הנתבע הכניס אדם חדש במקומי לאחר שלושה שבועות, בערך בסוף אפריל 2009. עוד לפני שהוא נכנס, אני ומנהל העבודה ערכנו סיור באתר הבניה וכתבנו בצורה מסודרת את כל העבודות שלא הושלמו.

מהמסמך עולה שחסרים דברים בודדים: התקנת כלים סנטרים ופתיחת פתחים לצנרת, שאמורה לעלות לקומה שלישית. תמחרתי את כל החסר ויצא שעל כל יחידה יש להפחית 300 ש"ח על כלים סניטרים וכן 120 ש"ח על

---

¹ פסק הדין נערך מחדש.

הצינורות לכל יחידה. לפי החישוב שלי לאחר הפחתת העבודה שנשארה יתרת הסכום המגיע לי הוא 70,000 ש"ח לפני מע"מ. אני תובע את כל שכרי, עד היום 16.8 לא קיבלתי את שכרי.

טענות הנתבע קבלן ראשי

אכן היה עיכוב בתשלום השכר מהסיבה שבית הספר לא העביר לי כסף כפי שסוכם.

אולם לדעתי הנתבע הסכים למצב זה וכפי שאפרט בהמשך, לכן אין לו כל עילה להפסקת העבודה.

השתלשלות העניינים היתה באופן הבא: ברגע שבית הספר החל לפגור בתשלומים בצורה משמעותית, אני רציתי להפסיק את העבודה באתר הבניה עד שישולם השכר ופניתי למנהל בית הספר לצורך כך. הייתי משוכנע שקבלן המשנה ישתף עימי פעולה היות והוא עצמו איים כל הזמן שאם אין כסף אין עבודה.

אולם, כאשר סוף סוף נגשתי ושוחחתי עם המנהל של בית הספר על הבעיה הכספית, הוא בנוכחותי הרים טלפון לקבלן משנה וביקש ממנו להמשיך את העבודה. המנהל הצליח לשכנע אותו לא לעצור את העבודה והתחייב בפניו לדאוג לכך שכל שכרו ישולם והוא לא יפסיד דבר ממה שמגיע לו. הוא הוסיף ואמר לו שאם השכר לא ישולם, בית הספר יעכב תשלומים המגיעים אלי לקבלן הראשי והם יעברו ישירות לקבלן משנה.

וכך, להפתעתי, התובע הסכים לחזור לעבודה תקינה.

מבחינתי בשיחה זו השתנו הכללים ומעתה אני לא אחראי על התשלום של השכר אלא המנהל. הוא אמר שידאג לו לשכרו וכלפי אין תביעות.

למעשה התובע למרות שנתן את הבטחתו שיגיע לעבודה, בפועל הוא לא עבד.

במשך כשלושה שבועות רדפתי אחריו, לא הצלחתי להשיג אותו ישירות אלא קיבלתי מסר שהוא מבטיח שיגיע אבל הוא לא בא. לבסוף פניתי בשאלה הלכתית למנהל האם אני רשאי להכניס אדם אחר. הוא התייעץ עם אחד הרבנים היושבים פה ולאור הנתונים קיבלתי תשובה - מותר לי להכניס עובד חדש.

אם נחזור לשיחת הטלפון נלמד ממנה על האופי של קבלן המשנה. אני חושב שנעשה פה מעשה שלא יעשה, אדם התחייב למנהל להגיע ובפועל הוא לא בא. הרי אם הוא היה מודיע לי שהוא מפסיק לעבוד הייתי מתארגן מהר יותר למצוא מחליף לכן נגרם לי נזק של התארכות העבודה עד כדי החזקת מנהל עבודה ופועלים למשך זמן ארוך יותר.

לגבי עצם תביעת השכר, ברגע שהתובע חזר בו מהסיכום והפסיק לעבוד, הרי ההסכם שדברנו עליו בטל ואני לא מחויב להסכמה של 6500 ש"ח ליחידה. אני מוכן לתמחר לפי מחיר מחירון בנייה ולא מחיר כללי כפי שקבענו, להערכתו מדובר בחצי מהסכום.

תשובת התובע

ראשית, הפרש הזמנים בין הכנסת העובד החדש במקומי, לבין שיחת הטלפון עם המנהל, לא היה הפרש גדול היות והיה באמצע את חג הפסח, אם כן מדובר אולי על עשרה ימים, לכן לא נגרם שום נזק בגללי.

באותם ימים אם באמת רצו אותי הייתי בפועל באתר, נכון שלא עניתי לנתבע לטלפון אבל ניתן היה להשיג אותי. לגבי שיחת הטלפון אשר הנתבע בונה עליה הרים וגבעות, המשמעות היחידה היתה שהסכמתי להמשיך את העבודה בקומה השנייה בלבד ואכן כך עשיתי, לא התחייבתי לסיים את כל הפרויקט.

אני לא מסכים לטענה שכביכול העברתי את האחריות למנהל בית הספר ומעתה הוא אחראי על שכרי, מי שהזמין אותי לעבודה זה הנתבע ורק עימו יש לי הסכם. שיחת טלפון הוסיפה לי מעין בטוחה שהמנהל ידאג לכך שהכסף יעבור אלי אבל לא יותר מכך!

בפועל לא היתה שום התקדמות בתשלומים ולכן לא חזרתי לעבודה.

עדות המנהל

התובע, שהוא קבלן משנה, אכן הלך לקראתנו בכך שלא הוציא צו הפסקת עבודה, דבר אשר היה ביכולתו להוציא עכב הלנת השכר. היה לו רצון לזרז את הפרויקט וכך הוא אמר לי בשיחת טלפון שהוא חוזר לעבודה. הוא הבטיח לחזור לעבודה לגמרי, לא זכור לי שהוא דיבר רק על הקומה השנייה.

אני אמרתי שאין לו מה לדאוג משום שלבסוף יקבל את כל חלקו. אנו נשלם לו ישירות מכספים שמיועדים לנתבע על פי מה שיתברר בדין תורה.

דיון

א. ביטול הסכם

השאלה המרכזית העומדת על הפרק היא האם הפסקת העבודה מצד קבלן המשנה היתה מוצדקת? שאלה זו תכריע כיצד לתמחר את השכר.

אם הפסקת העבודה אינה כדין הרי ידו של הפועל על התחנתונה, ואם היא כדין ידו של "בעל הבית" – הקבלן הראשי, על התחנתונה (חו"מ שלג, ד).

אנו עסוקים פה בקבלן ולפי המבואר בהלכות פועלים, אין לו רשות לחזור בו באמצע העבודה אלא כאשר ישנה הפרה יסודית של ההסכם מצד המעסיק.

לדעתנו, הלנת שכר במשך כמה חודשים היא סיבה מספקת לחזרת הקבלן מעבודתו ברור שלא על דעת כן קיבל על עצמו את העבודה, בייחוד שכך מקובל² בתחום הבניה.

היחס לשיחת הטלפון עם המנהל

א. הצגת הפרשנויות השונות לשיחה

מצד אחד התובע קיבל על עצמו לחזור לעבוד ואולי יש בכך משום מחילה על הזכות שהיתה לו להפסיק את העבודה, ומעתה ואילך הפסקת עבודה אינה אפשרית.

אולם מצד שני אולי כל כוונתו היתה לנסות לחזור לעבודה ולבחון שוב את מוסר התשלומים.

לפי זה אין לו כל כוונה למחול על זכותו לשבות ובעצם ההסכם הקודם קיים לגמרי. יש בכך סברה משום שקשה להניח שהוא הסכים לגמרי להמתין עם החוב של 70,000 ש"ח לזמן בלתי ידוע. האם כוח השכנוע של המנהל כל כך גדול עד שגרם לקבלן המשנה להסכים לעבוד כרגיל ללא קשר לשכר?

---

² כך עולה מבירור עם אנשי מקצוע שכאשר ישנו עיכוב ממושך בשכר מקובל להשתמש בסנקציה של הפסקת העבודה ויש המגדילים לעשות ומוציאים צו הפסקת עבודה חתום בידי בית משפט.

אם אכן כך הם פני הדברים הרי הפסקת העבודה מצדו, לאחר שיחת הטלפון³ אינה מוצדקת.

כאמור, התובע מצדו מפרש את שיחת הטלפון אחרת לגמרי, לדבריו לא היתה פה הסכמה לוותר על השהיית השכר, מצידו היה ברור שההסכמה שלו לחזור תלויה בדבר אחד בלבד בתשלום השכר. וכפי שהוא אמר מספר פעמים- אין כסף אין עבודה. ההסכמה לחזרה לעבודה היתה מקומית לאותם ימים מתוך הבנה שהכסף יגיע.

ב. הכרעה מה היא הפרשנות העדיפה

יש בפנינו פרשנויות שונות ביחס לשיחת הטלפון ואף המנהל לא אמר דברים ברורים בעדותו.

אנו מניחים שאין בשיחת הטלפון לעשות שינוי של מאה שמונים מעלות כפי שטוען הנתבע. קשה להניח שבשיחה אחת הסכים התובע להשהות סדר גודל של 7000 ש"ח בייחוד שהוא שילם לעובדיו את המשכורת שלהם. כנראה שהקבלן משנה חשב שיתחילו כספים להגיע ולכן הסכים להמשיך לעבוד אף שדבר זה לא נאמר במפורש.

מבחינתנו אין בהסכמה של התובע לקבל את השכר מהמנהל משום מחילה על זכותו לתבוע את הנתבע על הלנת השכר. אנו מתרשמים שהכוונה היתה לרשת בטחון ולא להחלפת החייב העיקרי שהוא הקבלן הראשי.

אנו כן מייחסים משמעות לשיחת הטלפון לגבי נשיאת אחריות על נזקים שנגרמו לקבלן הראשי. ההבטחה שקבלן המשנה נתן למנהל שהוא חוזר לעבודה, מחייבת אותו בתשלום מדין גרמי⁴ עליו לשאת בכיסוי ההפסדים הישירים שנגרמו מהשהיית העבודה.

לענין זה ההסכמה שלו לחזור לעבודה כן משמעותית והוא לא עמד בה. היה עליו לחדד את תביעתו לשכר⁵ ולא להשלוח את הקבלן הראשי שהוא מגיע לעבודה. אף אם הלנת השכר מצדיקה הפסקת עבודה היא לא מצדיקה את האשליה וההבטחה הכוזבת שהעבודה תמשך!

³ בייחוד שנודע לנו שהתובע התחיל עבודה חדשה באותו זמן באילת.

⁴ בדומה למקרה שאמר אחד מבעלי הדין "לך ואני אבוא אחריך" ולבסוף לא הגיע, חייב בכל הוצאה של חברו. (סימן יד סעיף ה).

⁵ זה היה השיקול של הרב שנתן לקבלן הראשי התר להוציא את הנתבע ולהכניס עובד חדש.

התברר בעדות המנהל כי הוא תומך בגרסה של הקבלן הראשי שההבטחה לחזור היתה לכל העבודה ולא רק לסיום הקומה השנייה, לכן לתובע ישנה אחריות על עיכוב השלמת הפרויקט.

תמחור העבודה

לאור ההחלטה שהפסקת העבודה מוצדקת, אנו פוסקים שידו של הקבלן משנהעל העליונה. צורת החישוב היא לקחת את השכר הבסיסי שעליו סוכם ולהפחית ממנו את עלות השלמת העבודה (סימן שלג שם).

אם כן, קבלן המשנה היה אמור לבנות 19 יחידות בשכר של 6500 ש"ח ליחידה סך הכל 123500 ש"ח.

מסכום זה יש להפחית את עלות העובד החדש 27000 ש"ח אשר השלים את כל העבודה.

לפי חשבון זה היה על הקבלן הראשי לשלם 96500 ש"ח! סכום זה גדול בהרבה ממה שביקש הקבלן משנה אשר כל תביעתו מבוססת רק על החישוב הבסיסי של 16 יחידות בלבד.

יש לשאול מהו ההגיון ההלכתי להכליל בתוך חישוב השכר את שלש יחידות הדיור אשר לא נעשתה בהם שום עבודה? נראה שהדבר נובע מכך שפועל קונה את שכרו בתחילת עבודה. כל השכר שסוכם עליו נקנה לפועל ברגע שהתחיל במלאכתו.

אם כן השאלה האם גם קבלן קונה את כל שכרו בתחילת עבודה?

אנו מוצאים מחלוקת בשאלה זו. הש"ך (שלג ס"ק י) נקט להלכה שקבלן קונה את כל שכרו על ידי תחילת מלאכה. לעומת זאת בפתחי חושן (פרק ז הערה ט) הביא שיש חולקים שקבלן דינו שונה מפועל ואין לו קניין על שכרו. לפי דעות אלו, אין סיבה שקבלן משנה ירוויח כסף על מה שלא עבד, ההגדרה כי ידו על העליונה ויד בעל הבית על התחתונה נכונה רק לגבי העבודה אשר עשה. מכיוון שיש מחלוקת בנקודה זו אנו מחליטים להוציא מתביעת השכר את שלושת היחידות שלא נבנו וכפי שעשה כן התובע עצמו, ולהעמיד⁶ את התביעה על בסיס של 77000 ש"ח.

⁶ יש להוריד אותם לפי התמחור בהסכם הראשוני דהיינו 3כפול 6500 שזה 19500 ש"ח.

קיים קושי בתמחור העבודה שנתרה. אנו יודעים ששכרו של הפועל החדש, הוא 27000 ש"ח אולם, שכר זה ניתן עבור כל העבודה אף על שלושת היחידות החדשות. עלינו להעריך מתוך סכום זה כמה שולם על חשבון גמר העבודה וכמה שולם על היחידות החדשות.

בנוסף הקבלן הראשי טען, בצדק, שאין לראות בשכר הפועל החדש את המחיר הסופי.

האדם שסיים את העבודה הוא פועל פשוט שאין לו אחריות כוללת, האחריות נפלה על כתפי הקבלן הראשי, שנאלץ לעקוב אחרי קצב הבניה ולדאוג להסעת העובדים וכדומה. לכן עלינו להוסיף לתמחור תשלום נוסף כפי המקובל אצל קבלנים. מנגד אין אנו מקבלים את טענתו להתעלם לגמרי מהתשלום ששולם בפועל ולעבור לתמחור של מחירון הבניה "דקל".

לפי מה שביררנו מחירון דקל נחשב למחיר יקר בשוק הבניה ובנוסף קשה להגיע למחיר האמיתי של העבודה ללא עלות החומר.

כאן השכר של קבלן משנה יקר יותר ממי שסיים את העבודה שהוא פועל פשוט⁷ שאין לו אחריות על העבודה, יש מקום לתמחר את גמר העבודה יותר מהתשלום לפועל הפשוט.

לאחר התייעצות עם אנשי מקצוע מתחום הבניה שנתנו הצעות מחיר לגימור העבודה החלטנו שעלות גמר העבודה היא 18000 ש"ח. סכום זה יש לנכות מהסכום של 77000 ש"ח שהוא הבסיס לחשבון.

⁷ הקבלן הראשי טען יותר מכך, הוא הסביר שהסכום של 6500 ש"ח ליחידה מבוסס על כך שכל האחריות נולת על קבלן המשנה. מראש היה תמחור גבוהה כדי שהקבלן הראשי לא מתעסק בכך. לכן לטענתו אין לקדש את המחיר הזה כמחיר הבסיסי לחישוב. לדעתו, לאחר הפסקת העבודה מצד קבלן המשנה המחיר הראשוני לא רלוונטי, ההסכם נפתח ויש לתמחר את הכל לפי מחירון. יש רגליים לטענה זאת מתוך מה שמובא בפת"ש בסימן שלד סק"ב מתשובת ראש יוסף על חייט שקיבל עבודה לתקן עשרים בגדים עבור עשרים רובל. לבסוף קיבל לתיקון רק עשרה בגדים ופסק שם שמחזיר לו עשרה רובל. נחלק עימו בספר משכנות הרועים (מובא במשפט הפועלים עמוד קסו) שיש לשער אצל בקיאים את ההפרש בין הצעת מחיר לעשרים בגדים לבין הצעת מחיר עשרה בגדים שאז כל פריט יקר יותר. אף כאן נאמר שהתמחור היה לפי אחריות כוללת על כל העבודה. לדעתנו, אין לטענה זו מקום היות ופסקנו שידו על התחנתונה והקבלן הראשי אחראי להפסקת העבודה. מצד הפועל הוא עומד מוכן לגמור את העבודה כפי שסוכם לכן האחריות אינה עליו.

הפסדים שנגרמו עקב הפסקת העבודה

כפי שכבר ביררנו לקבלן משנה ישנה אחריות על ההפסדים שנגרמו עקב השהיית העבודה, אין הוא חייב על נזקים עקיפים. העיכוב היה למשך כשלושה שבועות שבו הטעה התובע את הנתבע ואמר שיגיע לעבודה. חלק מזמן זה היה ימי חול המועד וימי חג הפסח. קשה מאוד להעריך מה באמת נגרם ישירות בשל קבלן המשנה לאחר התייעצות עם איש מקצוע החלטנו להעריך את ההפסד כ-10% מהחוב.

מסקנה

1. השכר יחושב לפי הבסיס של 6500 ש"ח ליחידה.
2. מסכום זה יש להפחית את מחיר העבודות של שלא נעשו.
3. בנוסף, על התובע לפצות את הנתבע על עיכוב העבודות בתקופה שאמר שיבצע את העבודות ולא ביצע אותן, בשיעור של 10%.

י. חשבון סופי

השכר הבסיסי	6500 * 16	סה"כ 104,000 ש"ח
שולם בפועל		סה"כ 27,316 - ש"ח
עבודות שלא בוצעו		סה"כ 1800 - ש"ח
יתרה		58684 ש"ח
הפחתת 10% בגין הפסדים הנובעים מעיכוב הבניה		5868 - ₪
יתרה לתשלום		52816 ש"ח

החלטה

הנתבע ישלם לתובע סך של 52816 ש"ח לא כולל מע"מ תוך שלושים יום.